

Toome kutseõpetuse kriisist välja

Jaak Aaviksoo on esimene minister, kes on oma hariduspoliitiliseks prioriteediks seadnud kutsehariduse reformimise. Ümberkorraldamise eeldus on loomulikult õige diagnoos.

Diagnoosiks on pandud, et kutseõppeasutused, rakenduslikud kõrgkoolid ja ülikoolid ei ole kutseõpetuses suutnud kaasas käia ühiskonna kiirete muutustega. Põhjusena on sageli viidatud rahapuudusele. Et raha ei jätku, on objektiivne nähtus. Riik, kes alustas paljuski nullist, ei saa lubada suuri süste ühele või teisele alale. Käib äge võitlus põllumehe ellujäämise eest, tootmist korraldatakse ringi. Eesti vajab uute kutse- ja erialade valdajaid.

Oskustöölisesse suhtutakse üleolevalt

Paljudel on ettekujutus kutsehariduskoolides õppijatest kui sõjajärgsetest musta frentšiga noortest, kes muuks ei olegi võimelised. Oskustöölisse suhtumine on olnud üleolev. Lapsevanemad seavad endiselt eesmärgiks lastele akadeemilise hariduse saamise. Seda tõendab pidev gümnaasiumiklasside kasv. Aastaid tagasi, kui telerist lasti Kopli kooli reklaami, hirmutasid isad poegi: kui sa õppima ei hakka, saadan su sinna. Kutsekoolide õpilased on enamasti akadeemiliselt õppeliinilt välja kukkunud. Kutsekeskkooli ei minda eriala omandama, vaid keskaridust kergemalt kätte saama.

Nõukogude ajal said kutsekoolid rohkem raha kui teised õppeasutused. Sel ajal kogutud rasv on nüüdseks täielikult ammendunud. Oskustöölise või erialatundja väljaõpe on kallis. Kuid ainult hästi eluks ettevalmistatud ja haritud inimene on võimeline looma väärtusi, mis viivad riiki edasi. Väärtus ei ole ministriks või ametnikuks olemine, vaid tööga toimetulek.

Paljud ei taha tunnista, et ka juhtimine on oskus, mida peab õppima. Kutseharidus peab ka juhtimiskunsti õpetama. Kutseharidus on eluaegne harimine, uue kvalitatiivse taseme saavutamine oma ametialal.

Käib vaidlus, kas riik peab ikka kutsehariduse kinni maksma. On toodud näide, et miks peab kinni maksma meremeeste harimise, kui nad seilavad maailma meredel, teiste riikide laevadel. Kuid meremehel on pere ja ta ise maksab palgast tulumaksu oma riigile, st tema harijale.

Tarbija peab harimise kasvõi osaliselt kinni maksma. Võimaldame paljudele kõrgharidust riigi kulul erialadel, mida ei maksa kinni isegi rikkad riigid. Siin on vaja ühiskondlikku kokkulepet.

Hariduse reformimise edukus sõl-

SEISUKOHT

Haridusametnik

**Henn
Värs**

tub eelkõige õpetajatega seotud probleemistiku lahendamisest. Ma ei avasta jalgratast, kui väidan, et riik ei ole suutnud siin midagi märkimisväärtet teha. Olen nõus haridustippjuhiga, kes ütles, et kooli eesotsas ei tohi olla inimene, kes oma kooli nime häbeneb. Kutseõpetajaid ei ole riik ette valmistanud juba rohkem kui viiskümmend aastat. Neid on püüdnud ette valmistada Tallinna Pedagoogikaülikool, kuid raha ja kogemuste puudumise tõttu asi praktiliselt seisab.

Kutseõpetaja väljaõpe on väikeses riigis keeruline. Meil on vaja korstnapühkijaid nagu Prantsusmaalgi, arste nagu Saksamaalgi, meremehi nagu Inglismaalgi – kuid meie vajadus on tunduvalt väiksem. Järelikult põhineb kutseõpe pianisti-põhimõttel – seda saab teha põhiliselt individuaalselt.

Õpetajaid koolitamata ei tee kassihüpetki

Kutseõpetaja peab tundma nii ainet kui pedagoogikat. Järelikult kutseõpetajaid ühes õppeasutuses ette valmistada ei saa. Kui me tahame ratsionaalselt asja lahendada, peaks riik looma spetsiaalse institutsiooni, kes võtab kutseõpetajate ettevalmistamise organiseerimise enda peale. On kurdetud, et selleks puudub raha. Ma täpsustan, et puudub probleemi diagnoos.

Oleks kena, kui peaminister teataks pärast kaitsekulutuste kahekordistamist, et järgmisel aastal leiame eelarvest kutseõpetaja ettevalmistamiseks vajalikud miljonid. Loomulikult ei ole ma nii sinisilmne, et seda uskuda. Võib-olla on võimalik kutseharidust reformida ka ilma seda probleemi lahendamata. Võib-olla kaotab tiigrihüpe vajaduse õpetajate järele. Ehkki olen ise arvutifänn, leian, et ilma õpetaja ettevalmistamiseta ei tee isegi kassihüpet.

Meeldiv on suhelda naeratava müüja ja asjatundliku pangaametnikuga. Hea tunne on leida võõramaa linna poeaknalt toote kõrvalt silti: Made in Estonia. Kõik see saab võimalikuks, kui toome kutseõpetuse kriisist välja.